

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Viite: Diaarinumero VN/33727/2023

Lausunto hallituksen esityksestä laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Vesilaitosyhdistys on vesihuoltolaitosten toimialajärjestö, jonka jäsenenä on lähes 300 vesihuoltolaitosta kattaen noin 90 % maamme vesihuollosta. Yhteistoimintajäsenenä on noin 170 alalla toimivaa yritystä ja muuta alan yhteisöä. Vesilaitosyhdistys valvoo jäsentensä etuja, palvelee asiantuntemuksellaan jäsenlaitoksiaan sekä vahvistaa osaamista vesihuoltotoimialalla.

Vesilaitosyhdistys kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Vesihuolto on yhteiskunnan toiminnan kannalta keskeinen välttämättömyyspalvelu ja olennainen osa kriittistä infrastruktuuriamme ja kansallista huoltovarmuutta. Osaamisen varmistaminen ja ylläpito vesihuoltoalalla ovat tunnistettuja haasteita nyt ja tulevaisuudessa. Ammatillisessa koulutuksessa on varmistettava kriittisten alojen osaamistarpeisiin vastaaminen ja huoltovarmuuden kannalta olennaisten alojen opetusta tarjoavia tahoja on sisällytettävä mukaan kokeiluun. Vesihuoltoalan, merkittävän kriittisen toimialan opetus tulee ottaa kokeilun piiriin, ja sitä kautta vahvistaa alan osaamista ja ratkaista tunnistettuja haasteita.

Vesihuoltoalalle ei ole omaa ammatillista perustutkintoa, vaan alalle tullaan vaihtelevilla opintotaustoilla. Perustutkintojen sisällöistä yhdyskuntien vesihuoltoon liittyviä osioita on juuri merkittävästi supistettu niin prosessi- kuin verkostokoulutuksen osalta, vaikka vesihuoltoalalla on kasvavaa tarvetta ammattiosaajiin toimintavarmuuden turvaamiseksi sekä nykyisen henkilöstön eläköitymisen johdosta.

Vesihuoltolaitokset toimivat kaikkialla Suomessa, mutta toiminta on paikallista ja fyysiseen infrastruktuuriin sidottua, joten koulutuksen tarvetta on kaikkialla. Rekryointitarpeet ovat paikallisesti melko pieniä. Tarvetta olisikin sellaisiin ratkaisuihin, joilla koulutusta voidaan tarjota joustavasti maantieteellisesti hajanaiseen tarpeeseen, esimerkiksi joustavasti tarjottavat perustutkinnot ja niiden osat sekä muuntokoulutukset.

Ympäristöalan ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto, vesihuollon osaamisalalla ovat ainoat vesihuollon tutkinnot ja oleellisen tärkeitä alan osaamisen turvaamisessa. Vesihuollon osaamisalan ammattitutkinnoilla on Suomessa vain 2-3 järjestäjää (Suomen ympäristöopisto Sykli, Savon ammattiopisto) ja erikoisammattitutkinnolla vain yksi järjestäjä (Suomen ympäristöopisto Sykli). Näiden koulutustentarjoajien olisi ehdottoman tärkeää olla mukana kokeilussa. Tämä takaisi huoltovarmuuskriittisen alan osaamisen varmistamisen. Kokeilun kautta voisi olla mahdollisuus hyödyntää vesihuollon osaamisalan ammattitutkintojen sisältöjen myös ammatillisten perustutkintojen opetuksessa.

Vesihuollon osaamisen turvaaminen on tunnistettu ja nostettu esiin mm. seuraavissa kansallisissa hankkeissa:

Maa- ja metsätalousministeriön johtamassa ja eri tahojen yhteistyössä laatimassa (mm. YM, STM, Vesilaitosyhdistys, Valvira, ELY-keskukset, Kuntaliitto ja Suomen Vesihuolto-osuuskunnat) kansallisessa vesihuoltouudistuksessa on todettu, että osaamisen varmistaminen ja ylläpito

vesihuoltoalalla ovat suuria haasteita nyt ja tulevaisuudessa. Iso osa vesihuoltoalan ammattilaisia on eläköitymässä lähivuosina. Uudistuksen tavoitteena on vahvistaa merkittävästi alan osaamista ja koulutusta kaikilla vesihuollon osa-alueilla ja tehtävätasolla. Vesihuoltoalan koulutusta on kehitettävä yhdessä vesihuoltoalan kanssa. Kansallisen vesihuoltouudistuksen toimeenpanosuunnitelmassa on todettu tarpeelliseksi oppilaitosten opintokokonaisuuksien ja koulutuksen sisällön kehittäminen siten, että löytyy selkeästi vesihuoltolaitoksien tehtäviin valmistavia opintokokonaisuuksia.

Kansallisen vesihuoltouudistuksen yhtenä toimenpiteenä laaditussa vesihuoltoalan ammatillisen koulutuksen tarveselvityksessä todetaan, että vesihuoltolaitoksilla on ollut haasteita työvoiman saatavuudessa ja osaavien työntekijöiden rekrytoinnissa. Vesihuoltolaitosten henkilöstöstä 60 % :lla ammatillinen tutkinto ja ammatillisissa tehtävissä toimivista noin kolmannes on jäämässä eläkkeelle vuoteen 2030 mennessä, joten tilanne vaikeutuu entisestään. Selvityksen nostettiin esiin mm. vesihuollon ammattitutkintojen tärkeys osaamisen varmistamisessa sekä erilaiset muuntokoulutukset, joilla voitaisiin vastata vesihuoltoalan kasvavaan työvoimatarpeeseen.

Opetushallitus jo vuonna toteuttamassa 2020 Vesialan tulevaisuuden osaamistarpeet VOSE-Hankkeen loppuraportissa ”Vesi vanhin voitehista” keskeisiksi muutostarpeiksi tunnistettiin vesihuoltoalan osaamisen turvaaminen sekä riittävän laajan ja selkeän vesihuoltokoulutuksen tarjonnan turvaaminen myös ammatillisessa koulutuksessa.

Katri Henttonen
koulutuspäällikkö

